

PATVIRTINTA
Akmenės rajono savivaldybės tarybos
2021 m. gruodžio 28 d. sprendimu Nr. T-249

AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS 2021 METŲ VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS ATASKAITA

Naujoji Akmenė, 2022 m.

TURINYS

ĮVADAS	3
I. DEMOGRAFINĖ SITUACIJA	4
1.1. Socioekonominė situacija savivaldybėje.....	4
1.2. Sveikata savivaldybėje	5
II. BENDROJI DALIS	5
2.1. Pagrindinio rodiklių sąrašo savivaldybėje analizė ir interpretavimas („šviesoforas“)....	5
III. SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ.....	11
3.1. 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimtys	11
3.2. 1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielito, Haemophilus influenzae B skiepavimo apimtys (3 dozės)	12
3.3. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyventojų	13
IV. IŠVADOS.....	15
V. REKOMENDACIJOS	15

IVADAS

Visuomenės sveikatos stebėseną Akmenės rajono savivaldybėje vykdoma remiantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“. Pateikiami rodikliai atspindi kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. strategijos (LSS) tikslai ir jų uždaviniai.

Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje.

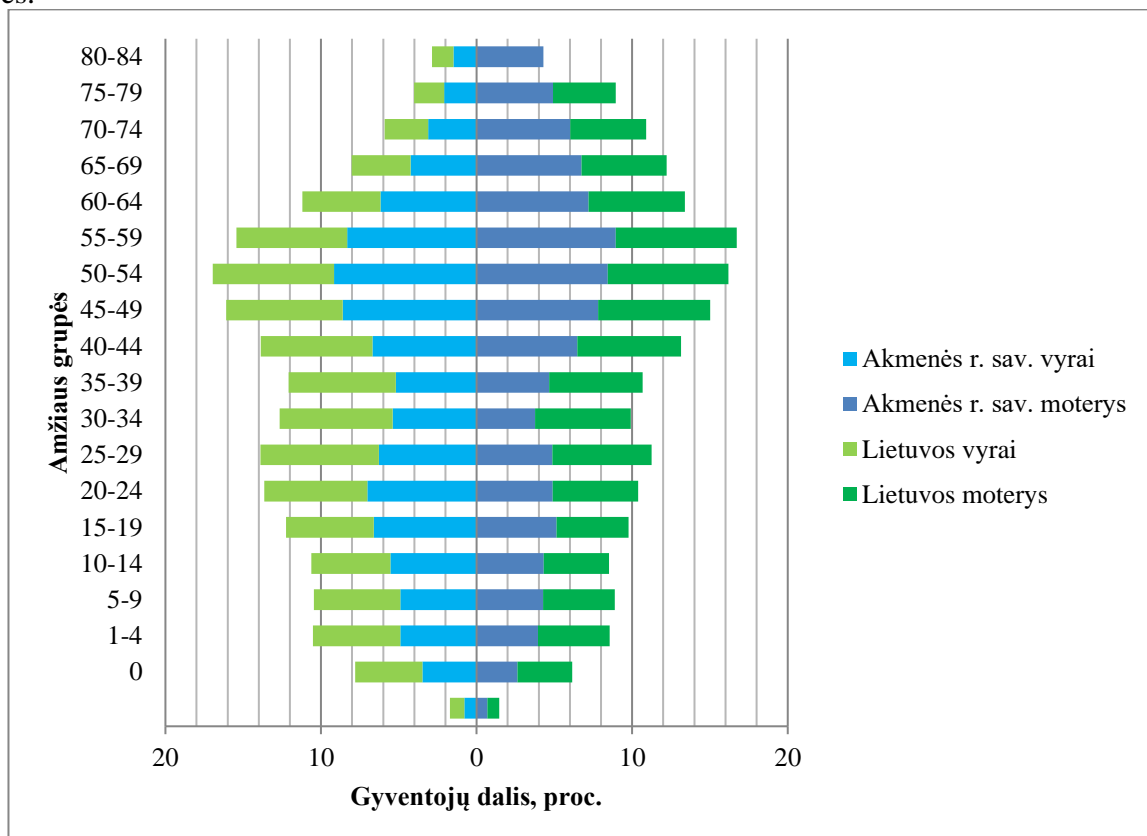
Savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos tikslas – pateikti pagrindinius savivaldybės gyventojų sveikatą atspindinčius rodiklius, jų dinamiką ir jų pagrindu pateikti rekomendacijas bei prioritetas kryptis savivaldybės plėtros plano siekiniams, strateginio veiklos plano priemonėms.

Ataskaita parengta naudojantis viešai prieinamais sveikatos statistikos duomenų šaltiniais:

- Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalu;
- Visuomenės sveikatos stebėsenos informacine sistema sveikstat.hi.lt

I SKYRIUS DEMOGRAFINĖ SITUACIJA

2021 m. Akmenės rajono savivaldybėje gyveno 19 585 žmonės. 46,52 proc. (9 111 asmenų) rajono savivaldybės gyventojų sudarė vyrai, 53,48 proc. (10 474 asmenys) – moterys. Lyginant su ankstesniais metais, gyventojų skaičius padidėjo 1 048 asmenimis (2020 metais – 18 537 asmenys). 2021 m. Akmenės rajono savivaldybėje buvo 0-18 metų amžiaus gyventojų 3 255 (16,62 proc.). Darbingo amžiaus gyventojai sudarė 59,83 proc. gyventojų (11 718), o pensinio amžiaus gyventojų dalis buvo 23,55 proc. Akmenės rajono savivaldybės gyventojų (4 612). 1 paveiksle pavaizduotas Akmenės rajono savivaldybės ir Lietuvos moterų ir vyrų 2021 m. pasiskirstymas pagal amžiaus grupes.

1 pav. Akmenės rajono savivaldybės ir Lietuvos demografinis medis 2021 m.
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalas

1.1. Socioekonominė situacija savivaldybėje

Vienas iš sveikatos programos uždavinių – sumažinti skurdo lygį ir nedarbą. Akmenės rajono savivaldybėje labai aktuali problema yra ilgalaikis nedarbo lygis – bedarbystė, trunkanti ilgiau kaip metus, parodanti darbo jėgos procentą, nuo visų galinčių dirbti asmenų. Tai vienas iš socialinių-ekonominių poveikio sveikatai veiksnių, turintis nemažą įtaką fizinei ir psichinei sveikatai. Akmenės rajono savivaldybėje ilgalaikio nedarbo lygis 2021 m. siekė 6,4 proc., tuo tarpu Lietuvoje šio rodiklio reikšmė 2021 m. buvo 5,0 proc.

Lietuvoje vaikai iš šeimų su mažomis pajamomis priskiriami rizikos sveikatos grupei ir įstatymo nustatyta tvarka tokie mokiniai mokykloje turi teisę gauti nemokamą maitinimą. Akmenės rajono savivaldybėje mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, rodiklis 2021 metais siekė 388,8/1 000 vaikų, Lietuvoje – 312,0/1 000 moksleivių.

Socialinės pašalpos gavėjų skaičius Akmenės rajono savivaldybėje 2021 m. buvo 42,7/1 000 gyv., o Lietuvos Respublikoje šio rodiklio vertė buvo 23,7/1 000 gyv.

1.2. Sveikata savivaldybėje

Apžvelgus 2021 m. visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklius, pastebima, kad Akmenės rajono savivaldybėje vyrauja ilgą laiką pasikartojančios problemos – išvengiamas mirtingumas; mirtingumas nuo išorinių priežasčių; sergamumas tuberkulioze; asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe; traumų dėl nukritimų 65+ m. amžiaus grupėje; asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais; naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis asmenų skaičius; mirtingumas nuo nukritimo; traumų dėl transporto įvykių; mirtingumas nuo narkotikų sąlygotų priežasčių; kūdikių, žindyčių išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus; sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze; sergamumas ŽIV ir LPL; 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimtys; 1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielite, *Haemophilus influenzae B* skiepavimo apimtys (3 dozės); vaikų (6-14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje; vaikų (7-17 m.), neturinčių éduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų; paauglių (15–17 m.) gimdymų sk.; tikslinės populiacijos dalis, 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje; tikslinės populiacijos dalis, 3 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio programoje; tikslinės populiacijos dalis, 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje; tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi ŠKL programoje.

Situacijos blogėjimas stebimas šiose srityse: mirtingumas nuo paskendimo; mirtingumas transporto įvykiuose; mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių; išvengiama hospitalizacija dėl cukrinio diabeto; mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų; mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų; sergamumas II tipo cukriniu diabetu.

Visuomenės sveikatos stebėsenos duomenų sistemoje 2021 m. nustatyti teigiami šių rodiklių pokyčiai: savižudybių skaičius; bandymų žudyti skaičius; išvengiama hospitalizacija; mirtingumas nuo piktybinių navikų.

II SKYRIUS BENDROJI DALIS

2.1. Pagrindinio rodiklių sąrašo savivaldybėje analizė ir interpretavimas („šviesoforas“)

Akmenės rajono savivaldybė patenka į mažųjų savivaldybių grupę, nes turi mažiau kaip 20 000 gyventojų. Kadangi savivaldybėje rodikliai labai „jautrūs“ dėl mažo gyventojų skaičiaus, rodikliams skaičiuojamas 3 metų vidurkis. Akmenės rajono savivaldybės rodiklių vidurkiai lyginami su kitų savivaldybių bei Lietuvos naujausiais duomenimis.

Akmenės rajono savivaldybės gyventojų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitoje analizuojamų rodiklių duomenys ir jų interpretavimas pateikiami 1 lentelėje „Akmenės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis“.

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės reikšmės					Lietuvos reikšmės			
	Tend.	Rod.	Kiekis	3 metų vidurkis	Sant.	Rod.	Blog.	Sritis	Ger.
Strateginis tikslas									
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0 (HI skaičiavimai)	➔	72.1	72	72.8	0.97	74.2	68.5		81.7
Išvengiamas mirtingumas proc.	➔	26.9	117	0.0	0.99	27.3	34.0		19.5
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį									
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą									
Savižudybių sk. (X60-X84) 100 000 gyv.	⬇	15.9	3	14.2	0.79	20.2	69.1		0.0
SMR nuo tyčinio savęs žalojimo (X60-X84) 100 000 gyv.	⬇	14.7	3	11.8	0.77	19.1	59.6		0.0

Bandymų žudytis skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyventojų	↓	31.7	6	33.6	0.85	37.4	65.0		0.0
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 moksl.	→	59.5	85	94.0	0.92	64.4	38.0		232.7
Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos %	→	6.4	690	0.0	1.28	5.0	13.1		1.5
Gyv. skaičiaus pokytis 1000 gyv.	↓	-15.7	-297	-1.6	13.08	-1.2	-26.2		83.2
1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu									
Mirt. nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	→	95.2	18	92.0	1.10	86.5	202.8		31.0
SMR nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	↓	85.5	18	86.1	1.03	82.8	169.0		21.9
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, sk. 1000 moksl.	→	393.1	842	0.0	1.25	315.2	570.0		112.4
Socialinės pašalpos gavėjų sk. 1000 gyv.	↓	43.9	829	44.1	1.84	23.8	74.8		3.2
Serg. tuberkuloze (A15-A19) 10 000 gyv. (TB registro duomenys)	→	4.2	8	0.0	2.21	1.9	6.1		0.0
Sergamumas tuberkuloze (+ recidyvai) (A15-A19) 10 000 gyv. (TB registro duomenys)	→	4.2	8	0.0	1.91	2.2	6.1		0.0
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką									
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą									
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv.	→	0.9	1	0.0	0.90	1.0	3.8		0.0
Traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.	→	115.3	53	0.0	0.92	124.8	167.1		63.8
Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv.	→	96.2	103	94.6	1.68	57.1	134.6		40.9
Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) asmenų skaičius 10 000 gyv. (ULAC duom.)	→	4.2	8	0.0	0.19	21.7	85.5		0.0
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį									
Mirt. nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	↑	5.3	1	10.6	1.04	5.1	26.5		0.0
SMR nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	↑	3.5	1	9.4	0.71	4.9	22.6		0.0
Mirt. nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	→	21.2	4	14.2	1.17	18.1	69.6		0.0
SMR nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	→	16.0	4	10.6	0.92	17.4	64.1		0.0
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių									
Mirt. transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	↑	10.6	2	8.8	1.61	6.6	19.5		0.0
SMR transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	↑	12.6	2	8.9	2.00	6.3	19.7		0.0
Pėsčiųjų mirt. nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	–	0.0	0	0.0	0.00	1.6	9.7		0.0
Pėsčiųjų standartizuotas mirtingumas nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	–	0.0	0	0.0	0.00	1.5	9.6		0.0

Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) sk. 10 000 gyv.	➔	7.4	14	0.0	1.45	5.1	10.9		0.0
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą									
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km	↑	6008.2	6008	5425.0	6.44	932.7	32956.2		38.8
Viešai tiekiamo geriamojo vandens prieinamumas vartotojams (proc.)	↑	98	19193	94,9					
Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams (proc.)	↑	97	18997	92,7					
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą									
3.1. Sumažinti alk. gėrimų, tabako, neteisėtą narkotinių ir psich. medžiagų vartojimą ir prieinamumą									
Mirt. nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	➔	5.3	1	5.3	1.83	2.9	16.0		0.0
SMR nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	➔	5.9	1	6.6	2.03	2.9	22.3		0.0
Mirt. nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	15.9	3	26.5	0.66	24.2	80.5		0.0
SMR nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	20.1	3	26.7	0.87	23.2	80.0		0.0
Nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais 100 000 gyv.	↓	76.6	15	15	0.67	114.9			
Gyv. sk., tenkantis 1 tabako licencijai	➔	378.0	18898	0.0	1.90	198.7	68.7		378.0
Gyv. sk., tenkantis 1 alkoholio licencijai	↑	350.0	18898	353.1	2.00	174.7	35.3		350.0
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius									
Kūdikų, žindyčių išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)	➔	28.8	30	30.3	0.79	36.2	1.5		63.1
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius									
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais									
Išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk. 1 000 gyv.	↓	19.4	364	29.5	1.29	15.0	30.2		9.8
IH dėl cukrinio diabeto sk. (18+ m.) 1 000 gyv.	↑	1.6	26	1.4	1.00	1.6	3.0		0.7
4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą									
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, sk.	➔	2.6	107	2.5	1.44	1.8	1.6		6.8
Šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv.	➔	4.9	12	4.9	0.67	7.3	2.8		14.1
Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv.	↓	7.8	147282	7.6	0.88	8.9	11.7		6.6
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) (visi) 10 000 gyv. (TB registro duomenys)	—	0.0	0	0.0	0.00	0.3	2.0		0.0
Serg. vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) 10 000 gyv. (TB registro duomenys)	➔	4.2	8	0.0	2.21	1.9	6.1		0.0
Serg. ŽIV ir LPL (B20-B24, Z21, A50-A54, A56) 10 000 gyv. (ULAC duomenys)	➔	0.5	1	0.0	0.29	1.7	4.7		0.0
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą									
Kūdikų mirtingumas 1000 gyvų gimusių	—	0.0	0	2.0	0.00	3.0	32.3		0.0

2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimtys, %	➔	77.1	140	0.0	0.87	88.2	65.6		100.0
1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielitito, Haemophilus influenzae B skiepavimo apimtys (3 dozės), %	➔	87.3	117	0.0	0.98	89.4	63.0		98.2
Vaikų (6-14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, %	➔	23.8	338	0.0	2.07	11.5	1.8		48.5
Vaikų (7-17 m.), neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	➔	24.8	354	22.6	1.09	22.7	10.1		36.3
Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000 15-17 m. moterų	➔	7.4	2	0.0	2.64	2.8	12.8		0.0
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę									
Mirt. nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	⬆	1127.1	213	1090.2	1.37	822.5	1541.2		397.7
SMR nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	➔	945.6	213	893.3	1.18	801.9	1424.1		582.8
Mirt. nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	⬇	328.1	62	334.5	1.19	276.7	439.4		132.6
SMR nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	⬇	262.2	62	265.7	1.01	260.6	391.0		164.7
Mirt. nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv	⬆	402.2	76	332.7	2.16	186.6	503.0		83.0
SMR nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv	⬆	359.8	76	278.0	2.00	180.0	394.6		75.7
Serg. II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	⬆	102.7	194	81.4	1.48	69.6	102.7		38.7
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje	➔	29.9	986	0.0	0.65	45.7	11.2		62.0
Tikslinės populiacijos dalis %, 3 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio programoje	➔	41.9	1636	0.0	0.78	53.8	34.0		76.7
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje	➔	42.0	3025	0.0	0.87	48.4	24.2		67.5
Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi ŠKL programoje	➔	42.3	1803	0.0	0.89	47.5	24.9		71.7

1 lentelė. 2021 m. Akmenės rajono savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis
Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Atsižvelgiant į LSS išskeltus uždavinius tikslams pasiekti bei remiantis lentelėje pateiktomis rodiklių reikšmėmis, matoma, kad:

Strateginio tikslo reikšmės: vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė ir išvengiamas mirtingumas Akmenės rajono savivaldybėje yra beveik lygios Lietuvos Respublikos reikšmėms.

1.1. Uždavinio „sumažinti skurdo lygį ir nedarbą“ rodikliai Akmenės rajono savivaldybėje yra dvejopi: savizudybių skaičius, standartizuotas mirtingumas nuo tyčinio savęs sužalojimo yra geresni rodikliai nei Lietuvos vidurkis. O ilgalaikio nedarbo lygis yra gerokai žemesnis nei Lietuvos vidurkio rodiklis.

1.2. Uždavinio „sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu“ rodikliai daugeliu atvejų yra prastesni už Lietuvos vidurkį.

2.1. Uždavinio „kurti sveikas ir saugias darbo bei buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą“ vienas iš rodiklių „Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis

(A00-A08) asmenų skaičius“ yra geresnis už Lietuvos, tačiau rodiklis asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais yra prastesnis.

2.2. Uždavinio „**kurti sveikas ir palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį**“ rodikliai yra panašūs kaip ir Lietuvoje.

2.3. Uždavinio „**mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių**“ rodikliai dėl pėsčiųjų mirtingumo transporto įvykiuose yra geresni nei Lietuvos vidurkis, tačiau traumų dėl transporto įvykių rodiklis bei standartizuotas mirtingumo rodiklis transporto įvykiuose yra prastesni nei Lietuvos.

2.4. Uždavinio „**mažinti aplinkos užterštumą, triukšmą**“ rodiklis yra prastesnis nei Lietuvos.

3.1. Uždavinio „**sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą bei azartinių lošimų, kompiuterinių žaidimų ir pan. prieinamumą**“ rodikliai yra geresni nei Lietuvos, tik išsiskiria mirtingumas/standartizuotas mirtingumo rodiklis nuo narkotikų sąlygotų priežasčių atvejų skaičius, yra prastesni.

3.2. Uždavinio „**skatinti sveikos mitybos įpročius**“ rodiklis yra panašus į šalies vidurkį.

4.1. Uždavinio „**užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos priežiūros technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais**“ rodikliai yra panašūs į Lietuvos rodiklius.

4.2. Uždavinio „**plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą**“ rodikliai panašūs į Lietuvos vidurkį, sergamumo vaistams atsparia tuberkulioze rodiklis yra prastesnis nei šalyje, o asilankymų pas gydytojus skaičius – geresnis nei šalies vidurkis.

4.3. Uždavinio „**gerinti motinos ir vaiko sveikatą**“ rodikliai geresni nei šalies vidurkis, tačiau 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtys, 1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielito, *Haemophilus influenzae B* skiepijimo apimtys (3 dozės) ir paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičiai daug blogesnis nei Lietuvos vidurkis.

4.4. Uždavinio „**stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę**“ rodikliai prastesni arba panašūs į šalies vidurkį.

Remiantis 1 lentelėje pateiktais rodikliais ir įvertinus savivaldybės rodiklio santykį su Lietuvos vidurkiu, matoma, jog:

13 rodiklių reikšmės yra geresnės už Lietuvos vidurkį (žalioji zona):

- Savižudybių skaičius (X60-X84) 100 000 gyv.;
- Standartizuotas mirtingumas nuo tyčinio savęs žalojimo (X60-X84) 100 000 gyv.;
- Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) asmenų skaičius 10 000 gyv. (ULAC duom.);

• Pėsčiųjų mirt. nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv./Pėsčiųjų standartizuotas mirtingumas nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.;

- Mirt. nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.;
- Nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais 100 000 gyv.
- Gyventojų skaičius, tenkantis 1 tabako licencijai;
- Gyventojų skaičius, tenkantis 1 alkoholio licencijai;
- Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv.;
- Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) (visi) 10 000 gyv. (TB registro duomenys);

- Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių;
- Vaikų (6-14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, %;
- Vaikų (7-17 m.), neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.).

18 rodiklių reikšmės yra prastesnės nei Lietuvos vidurkis (raudonoji zona):

- Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0 (HI skaičiavimai);
- Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos %;
- Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, sk. 1000 moksl.;

- Socialinės pašalpos gavėjų sk. 1000 gyv.
- Serg. tuberkulioze (A15-A19) 10 000 gyv. (TB registro duomenys)/Sergamumas tuberkulioze (+ recidyvai) (A15-A19) 10 000 gyv.;
- Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv.;
- SMR transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.;
- Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) sk. 10 000 gyv.
- Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km.;
- Mirt. nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv./SMR nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.;
- Serg. vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) 10 000 gyv. (TB registro duomenys);
- 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtys, %;
- 1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomiélito, *Haemophilus influenzae B* skiepijimo apimtys (3 dozės), %;
- Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000 15-17 m. moterų;
- Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 100 000 gyv.;
- Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv./Standartizuotas mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.;
- Serg. II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.;
- Tikslinės populiacijos dalis procentais, 3 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio programoje.

Kiti rodikliai patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią kvintilių grupę (**geltonoji zona**), tačiau į juos taip pat reikėtų atkreipti dėmesį.

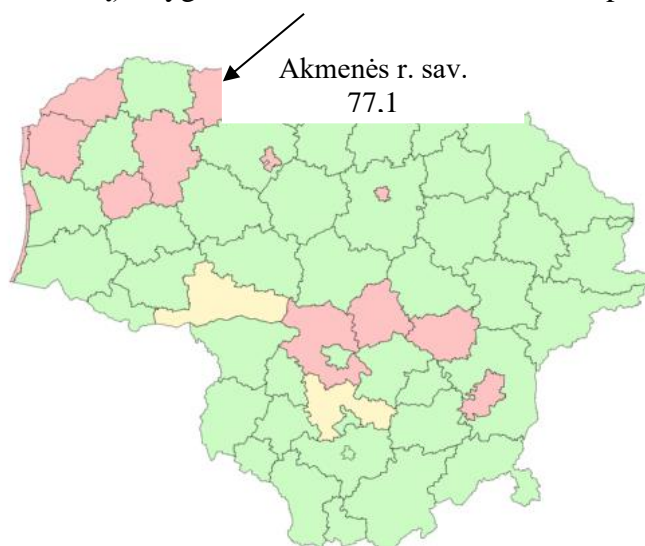
Detaliai analizei, kaip prioritetinės sveikatos problemos, pasirinkti šie rodikliai:

- 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtys, %;
- 1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomiélito, *Haemophilus influenzae B* skiepijimo apimtys (3 dozės), %;
- Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyventojų.

III SKYRIUS SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ

3.1. 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtys

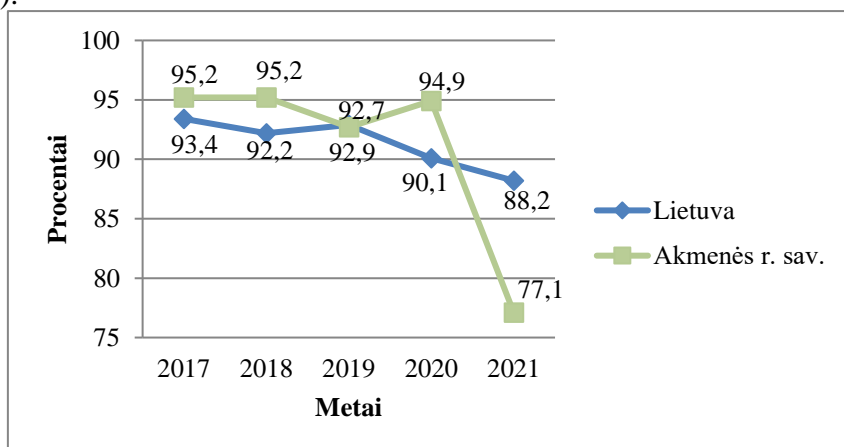
Viena veiksmingiausių ligų prevencijos priemonių yra vakcinacija. Iš viso 2021 m. MMR vakcina (nuo tymų, epideminio parotito ir raudonukės) 1 doze paskiepyti 27 619 dvejų metų amžiaus vaikai. Tai sudarė 88,2 proc. tikslinės populiacijos. MMR1 skiepijimų apimtys gana didelės (mažiausias rodiklis – Skuodo r. sav. – 65,6 proc.). Didžiausios skiepijimo apimtys šia vakcina Birštono r. sav., Druskininkų r. sav. – 100 proc. (1 pav.). Akmenės rajono savivaldybėje 2021 m. šis rodiklis siekė 77,1 proc. (140 vaikų) ir lyginant su Lietuvos vidurkiu buvo priskirtas raudonajai zonai.

1 pav. 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimčių 2021 metais kartograma

Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Analizuojant 2017 m. – 2021 m. skiepijimų apimtis MMR vakcina, Lietuvoje nuo 2017 m. didelio skiepijimo svyravimo nepastebėta, tačiau 2019 m. matomas skiepijimo masto augimas. Tuo tarpu Akmenės rajono savivaldybėje skiepijimo apimtys 2017 – 2021 m. kito netolygiai. 2019 m. rodiklis sumažėjo (nuo 95,2 proc. iki 92,7 proc.), o 2020 m. padidėjo iki 94,9 proc. Tačiau 2021 m. Akmenės rajono savivaldybėje siekė vos 77,1 proc., tai yra 17,8 proc. mažiau lyginant su 2020 m. (94,9 proc.) (2 pav.).

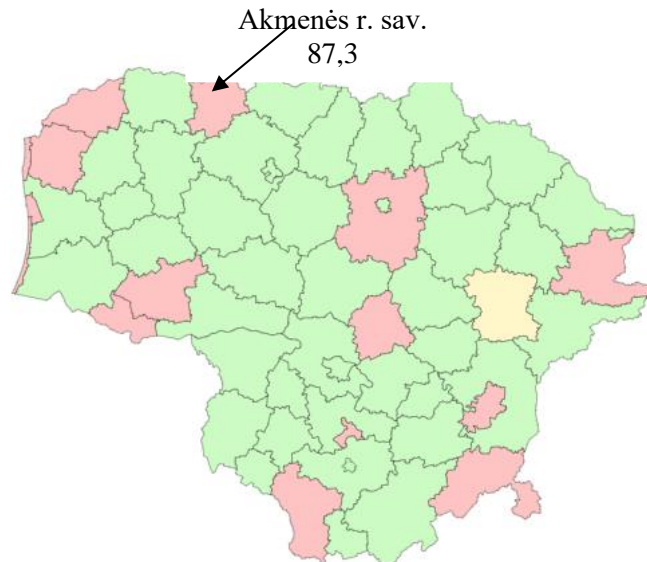

2 pav. 2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė) skiepijimo apimtys Akmenės rajono savivaldybėje ir Lietuvoje 2017 – 2021 m., proc.

Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

3.2. 1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielite, *Haemophilus influenzae B* skiepijimo apimtys (3 dozės)

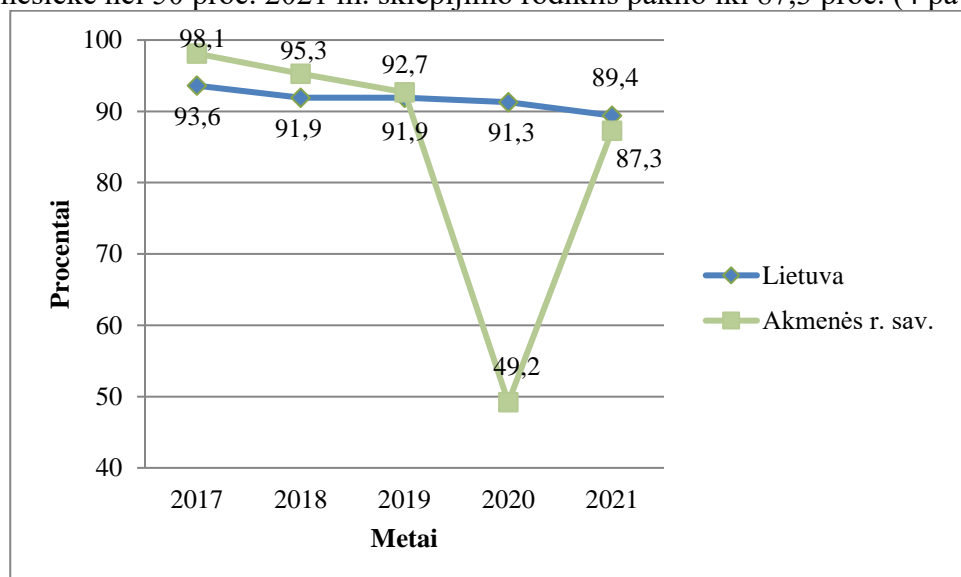
2021 m. 89,4 proc. visų 1 metų amžiaus vaikų buvo pasiskiepiję DTP (difterijos, stabligės, kokliušo), poliomielite ir B tipo 3 dozių vakcina. Žemėlapyje matyti, kad skiepijimo apimtys pasiskirstė netolygiai (3 pav.). Mažiausiai vaikų šia vakcina paskiepyta Tauragės r. sav. (63,0 proc.), daugiausiai – Alytaus r. sav. (98,2 proc.). Akmenės rajono savivaldybėje 2021 m. šis rodiklis siekė 87,3 proc. (117 vaikų) ir lyginant su Lietuvos vidurkiu buvo priskirtas raudonajai zonai.

3 pav. 1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielite, *Haemophilus influenzae B* skiepijimo apimčių (3 dozės) 2021 metais kartograma

Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Apžvelgiant 2017 – 2021 m. laikotarpio 1 metų amžiaus vaikų DTP (difterijos, stabligės, kokliušo), poliomielite ir B tipo *Haemophilus influenzae* infekcijos vakcinacijos apimtis Akmenės rajono savivaldybėje matyti, kad paskiepijimo lygis 2017 – 2019 m. buvo didesnis nei šalies vidurkis, o nuo 2020 m. nesiekė nei 50 proc. 2021 m. skiepijimo rodiklis pakilo iki 87,3 proc. (4 pav.).

4 pav. 1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielite, *Haemophilus influenzae B* skiepijimo apimtys (3 dozės) Akmenės rajono savivaldybėje ir Lietuvoje 2017–2021 m., proc.

Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

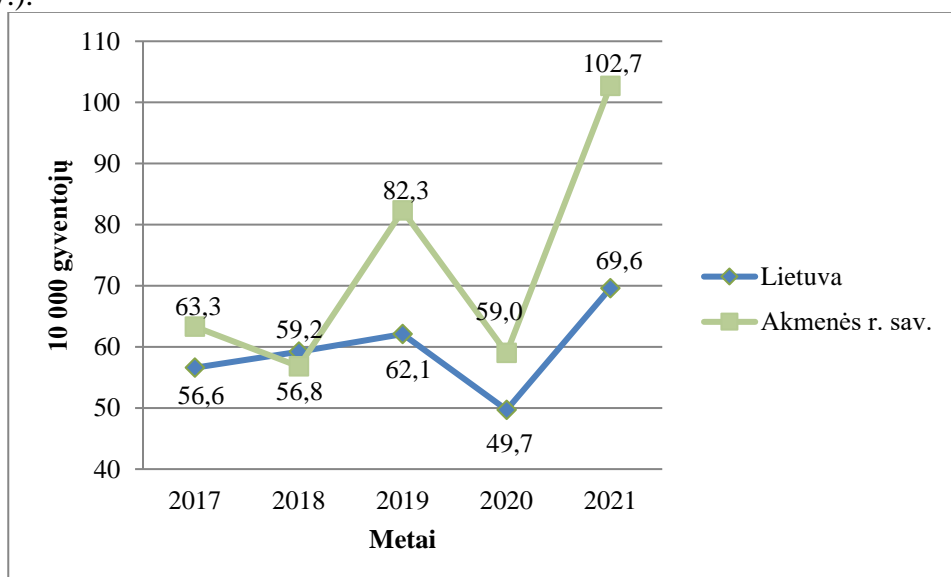
3.3. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyventojų

2021 m. 19 497 asmenims ambulatorinėse asmens sveikatos priežiūros įstaigose pirmą kartą gyvenime užregistruotas II tipo cukrinis diabetas (nuo insulino nepriklausomas diabetas). Sergamumas šia liga 69,6/10 000 gyv. (2020 m. – 49,7/10 000 gyv.). Didžiausias sergamumo rodiklis nustatytas Akmenės rajono savivaldybėje (102,7/10 000 gyv.) (194 asmenys), mažiausias – Rietavo sav. gyventojams (38,7/10 000 gyv.) (5 pav.).

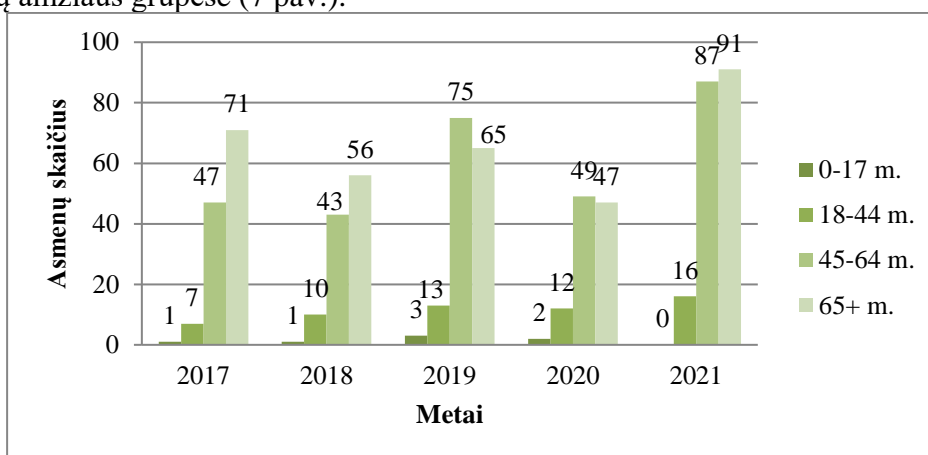
5 pav. Sergamumo II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyventojų 2021 metais kartograma
Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Sergamumo II tipo diabetu rodikliai penkis paskutinius metus kito netolygiai. Lyginant Akmenės rajono savivaldybės ir Lietuvos sergamumo cukriniu diabetu rodiklį 10 000 gyventojų, pastebima, kad Akmenės rajono savivaldybėje 2017, 2019 – 2021 m. rodiklis buvo didesnis nei Lietuvos (6 pav.).

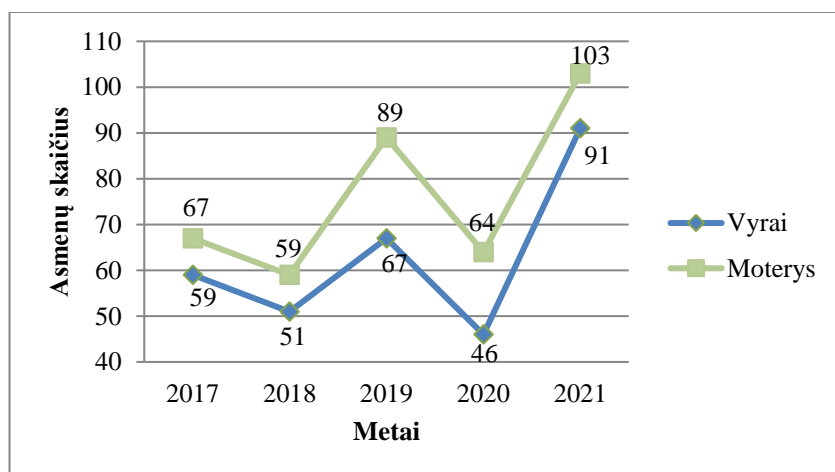
6 pav. Sergamumo II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyventojų Akmenės rajono savivaldybėje ir Lietuvoje 2017 – 2021 m., proc.
Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Analizuojant Akmenės rajono savivaldybės sergamumo II tipo cukriniu diabetu rodiklį 2017 – 2021 m. laikotarpiu pagal amžiaus grupes, stebima, kad didžiausias sergamumas yra 45-64 m. ir 65 m. ir vyresnių amžiaus grupėse (7 pav.).

7 pav. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv. pagal amžiaus Akmenės rajono savivaldybėje 2017 – 2021 metais
Šaltinis: Higienos institutas

Nagrinėjant Akmenės rajono savivaldybės sergamumo II tipo cukriniu diabetu rodiklį 2017 – 2021 m. laikotarpiu pagal lytį, pastebima, kad visais metais didesnis buvo moterų sergamumas nei vyrų (8 pav.).

8 pav. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv. pagal lytį Akmenės rajono savivaldybėje 2017 – 2021 metais
Šaltinis: Higienos institutas

Sveikatos stiprinimo programa, skirta širdies ir kraujagyslių ligų bei cukrinio diabeto profilaktikai (toliau – Programa), taikoma suaugusiems asmenims, kuriems nustatyta širdies ir kraujagyslių ligų ir (arba) cukrinio diabeto rizika (vyrams 40-54 m. (imtinai) ir moterims (50-64 m. (imtinai)) bei asmenims, kurie savanoriškai kreipiasi dėl dalyvavimo Programoje.

Šios Programos tikslas yra efektyviau stiprinti rizikos grupių asmenų sveikatą – supažindinti asmenis su širdies ir kraujagyslių ligų ir cukrinio diabeto rizikos veiksniais, sveikos gyvensenos principais bei išmokyti keisti gyvenseną, valdyti stresą, pasirinkti sveikatai palankią mitybą bei fizinį aktyvumą.

Akmenės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biure ši programa vykdoma nuo 2015 m. Minėtais metais programoje dalyvavo 15 dalyvių, 2016 m. – 19 dalyvių, 2017 – 8 dalyviai, 2018 m. – 6 asmenys, o 2019 m. – 10 asmenų, 2020 m. – 9 asmenys. 2021 m. – 0 asmenų. Šią programą 2022 m. jau baigė 6 asmenys, o 7 asmenys dar tęsia dalyvavimą programoje.

IV SKYRIUS IŠVADOS

1. Atlikus Akmenės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos analizę, nustatyta, jog Akmenės rajono savivaldybėje gyventojų skaičius didėja, 2021 metų gyveno 19 585 žmonės, t. y. 1 048 gyventojais daugiau nei 2020 m. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė buvo 72,0 m. (2020 m. – 73,0 metai). Pagal amžiaus grupes 2021 metais didžiausią dalį (59,83 proc.) sudarė darbingo amžiaus gyventojai. Akmenės rajono savivaldybėje 2021 m. gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyv. buvo -15,7 (2020 m. siekė -12,6). 2021 metais gimė 123 kūdikiai – 36 kūdikiais mažiau nei 2020 m.

2. Akmenės rajono savivaldybės analizuotų rodiklių reikšmės, lyginant su Lietuvos vidurkio rodikliais, pasiskirsto taip: 13 rodiklių (25,5 proc.) pateko į geriausių rodiklių grupę (žalia spalva), 20 rodiklių (39,2 proc.) – pateko į vidurinią kvintilių grupę (geltonoji zona) ir 18 (35,3 proc.) rodiklių pateko į prasčiausių kvintilių grupę (raudona spalva). Iš pastarosios grupės buvo išrinktos 3 prioritetinės Akmenės rajono savivaldybėje sritys išsamesnei analizei: 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimtys, %; 1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielito, *Haemophilus influenzae B* skiepavimo apimtys (3 dozės), %; sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyventojų.

- Akmenės rajono savivaldybėje 2021 m. 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimtys rodiklis siekė 77,1 proc. (140 vaikų). Lyginant 2020 m. rodiklį, jis sumažėjo 17,8 proc. nei buvo skiepyta (94,9 proc.).

- Akmenės rajono savivaldybėje 2021 m. 1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielito, *Haemophilus influenzae B* skiepavimo apimčių (3 dozės) rodiklis siekė 87,3 proc. (117 vaikų). Nuo 2020 m. rodiklio reikšmė nesiekė nei 50 proc., bet 2021 m. skiepavimo rodiklis pakilo net 38,1 proc.

- Tarp savivaldybių didžiausias sergamumo II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv. rodiklis 2021 m. nustatytas Akmenės r. sav., šis rodiklis siekė 102,7/10 000 gyv. (194 asmenys). Didžioji dalis sergančiųjų priklausė 45-64 m. ir 65 m. ir vyresnių amžiaus grupėms, moterų sergamumas buvo didesnis nei vyrų.

V SKYRIUS REKOMENDACIJOS

Akmenės rajono savivaldybės politikos formuotojams:

- skatinti bendradarbiauti sveikatos priežiūros įstaigas tarpusavyje, užtikrinti prevencinių programų tęstinumą;

- stiprinti viešąją komunikaciją imunoprofilaktikos klausimais, kelti medikų profesinę kvalifikaciją imunoprofilaktikos srityje bei ugdyti gebėjimus sveikatos stiprinimo, ligų prevencijos ir sveikatos netolygumų mažinimo klausimais;

- didinti projektų finansavimą, kurie leistų tiesiogiai ir netiesiogiai pagerinti Akmenės rajono savivaldybės gyventojų sveikatą;

- užtikrinti reguliarų „Tėvų mokyklėlės“ programos vykdymą, kurios metu šviečiami tėvai apie skiepų naudą;

- skirti tikslinį finansavimą aktualių sveikatos srities problemų prevencijai įgyvendinti Akmenės rajono savivaldybėje.

Akmenės rajono savivaldybės įstaigų specialistams:

- inicijuoti kuo įvairesnių diskusijų, masinių renginių, individualių konsultacijų, mokymų tėveliams bei visiems gyventojams dėl skiepavimo svarbos Akmenės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biure;

- gerinti prieinamumą gauti kokybiškas ambulatorines sveikatos priežiūros paslaugas tiek mieste, tiek kaimo gyventojams;

- skatinti gyventojus rinktis sveikatai palankius maisto produktus, atsisakyti žalingų įpročių, išmokti valdyti stresą;

- įdiegti asmens sveikatos priežiūros įstaigose priminimų sistemą vaikų tėvams apie artėjančius skiepus, pagal skiepų kalendorių;
 - kelti medikų, visuomenės sveikatos priežiūros specialistų profesinę kvalifikaciją imunoprofilaktikos srityje;
 - išplėsti įprastinių paslaugų teikimą, pasiekti praleistas bendruomenes, vaikus, kurie yra neskiepyti be aiškios priežasties, praleidę skiepų terminą ir pan. Sudaryti galimybes skiepytis rekomenduojamomis vakcinomis, pagal skiepų kalendorių socialinės rizikos šeimų vaikams bendradarbiaujant su socialiniais darbuotojais.
-